

Hvor Hender Det?

2. desember 1996
Red.: Ivar Windheim
Årgang: 1996/97

Nr.
15-16

TIL ABONNENTANE

I brukarundersøkinga for HHD våren 1996 kom det til syne sterk motstand mot å gå heilt over til A3-format. Vi slepp likevel ikkje heilt tanken på av og til å ha A3-format. Dette nummeret er eit eksempel på det. Meld gjerne frå til redaksjonen kva du meiner om dette formatet.

Den glømte krigen på Øst-Timor mellom den lokale befolkningen og den indonesiske okkupasjonsmakten har blitt trukket fram fra glemselen de siste årene. Tildelingen av Nobels fredspris for 1996 til to forkjempere for Øst-Timors sak kan innebære et ytterligere skyv framover på den internasjonale dagsorden.

- Hva er bakgrunnen for konflikten på Øst-Timor?
- Hvorfor er ikke Øst-Timor indonesisk?
- Hvilke interesser har Indonesia på Øst-Timor?
- Hvordan stiller det internasjonale samfunnet seg til den indonesiske okkupasjonen?
- Hvilke muligheter finnes for Øst-Timor i dag?

Stein Tønnesson FREDPRISEN 1996: KONFLIKTEN PÅ ØST-TIMOR INN I RAMPELYSET

HISTORISK BAKGRUNN

Før kolonitiden hadde Timor flere små kongedømmer. Portugiserne kom dit på begynnelsen av 1500-tallet og drev eksport av verdifulle tresorter. Da europeerne delte Sørøst-Asia mellom seg, ble det portugisiske Øst-Timor stående i en særstilling i et område som ellers kom under Nederland. Portugiserne overlot etter hvert den vestlige halvdel av øya til Nederland og dette ble traktatfestet i 1859. I årene 1942 til 1945 led befolkningen på Øst-Timor sterkt under japansk okkupasjon. I 1945 kom portugiserne tilbake. Dermed fikk ikke østtimoreserne del i den indonesiske frigjøringskampen mot Nederland som førte til Indonesias uavhengighet i 1949. En gruppe østtimoresere forsøkte et opprør mot portugiserne i 1959, men først i 1974 oppsto det en nasjonal frigjøringsbevegelse.

Etter revolusjonen i Portugal i april 1974 oppnådde alle de andre portugisiske koloniene sin frihet, bortsett fra Macau som tilbakeføres til Kina i 1999. Portugal ville også avkolonisere Øst-Timor, der det ble dannet en radikal frigjøringsfront (Fretilin) og en mer moderat front (UDT). Samtidig støttet Indonesia en tredje gruppe (APODETI) som ønsket at Øst-Timor skulle bli et autonomt område (indre selvstyre) i Indonesia. Snart kom det til borgerkrig mellom Fretilin og UDT, som Fretilin hurtig vant. Under borgerkrigen flyktet den portugisiske guvernøren fra sitt ansvar, og Indonesia kom inn i bildet som militær støttespiller for motstanderne av Fretilin. Noen av dem hadde flyktet til Vest-Timor og fikk hjelp fra indonesiske tropper i et forsøk på å invadere Øst-Timor. Fretilin-styrkene sto imot invasjonen, og den 28. november 1975 utropte Fretilin-lederne **Den demokratiske republikken Øst-Timor**. Indonesia svarte med full invasjon den 7. desember. En blodig krig fulgte. I mai 1976 sammenkalte den indonesiske hæren en "folkeforsamling" med 28 medlemmer som ba om å bli opptatt i Indonesia. President Suharto fulgte "oppfordringen" og gjorde Øst-Timor til Indonesias 27. provins den 17. juli 1976.

Geriljakrig og religiøse motsetninger

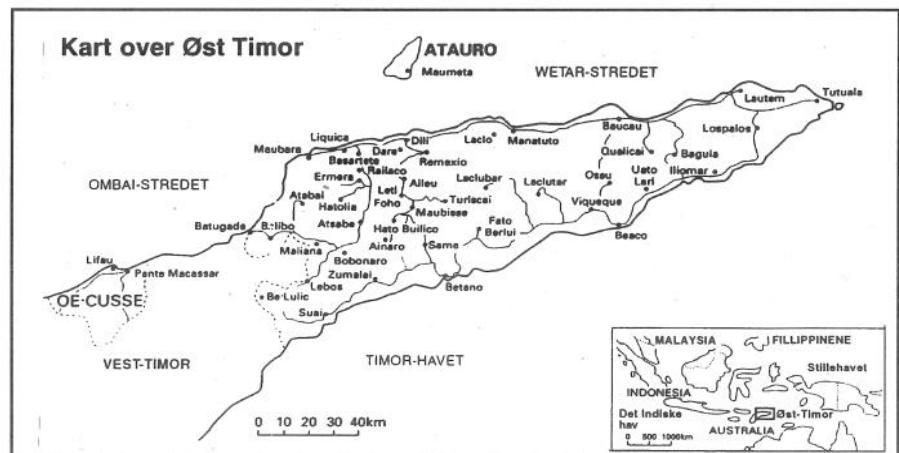
Ved invasjonen dro Fretilin-lederne opp i fjellene for å drive geriljakrig. Indonesia satte inn betydelige fly- og bakkestyrker, bombet de landsbyene som støttet geril-

jæen og flyttet store deler av befolkningen til "strategiske landsbyer". Det er anslått at opp mot 100 000 av Øst-Timors daværende befolkning på ca. 650 000 mistet livet i sult, sykdom eller kamp. Geriljaens øverste leder ble drept i 1978. Etter det avtok krigen i intensitet, men en ny leder, **Xanana Gusmão**, overtok i 1981 og holdt kampen gående ut gjennom 1980-årene. Samtidig prøvde Indonesia å integrere Øst-Timor i Indonesia ved å bygge veier, skoler, gi stipendier til østtimoresiske studenter i Indonesia og oppmuntre innvandring til Øst-Timor fra Indonesia. Innvandringen skapte i stedet skarpe motsetninger – også religiøse.

Selv om de fleste østtimoresere har bevart respekten for lokale ånder og holder tradisjonelle ritualer i hevd (animisme), har de også samlet seg rundt den katolske kirken. De fleste indonesiske innvandrere er muslimer. I 1975 var knapt 1/3 av østtimoreserne kristne, mens 4/5 bekjenner seg til katolisismen i dag, ihvertfall offisielt. Det har sammenheng med at Indonesia ikke godtar animisme, men krever at alle skal registrere seg under en av de anerkjente religionene (islam, kristendom, buddhisme, hinduisme). I denne situasjonen har den katolske kirken på Øst-Timor vist sterk selvstendighet, og biskop Belo er blitt den viktigste nasjonale samlingsfiguren ved siden av Gusmão.

MASSAKREN I DILI

Ved avslutningen av den kalde krigen myket Fretilin opp sin marxistiske ideologi og inngikk i 1986 i et **nasjonalråd**

BISKOP BELO

Den eine vinnaren av Nobels fredspris for 1996, biskop Carlos Felipe Ximenes Belo (1948 -) avslutta utdanninga si i Dili i 1973. Under dei dramatiske hendingsane 1974-75 var han student i Portugal. Han blei prestevigd i 1980 og vende deretter tilbake til Aust-Timor som rektor for ein katolsk skole. Der la han vekt på undervisning i Aust-Timors historie og kultur. I 1983 blei han utnemnd av Vatikanet til leiar for kyrkja på Aust-Timor. I 1988 gjorde paven han til biskop, og året etter kunne biskop Belo ønske paven velkommen i Dili. Vatikanet har heile tida sørga for å gi Belo ein **særstatus** i forhold til dei katolske bispene i Indonesia, og han inngår ikkje formelt i dei indonesiske bispemøta. Biskop Belo har ofte tatt til orde mot den indonesiske undertrykkinga. I dei seinare åra har han drive ein høgskole med sikte på å utdanne Aust-Timors framtidige leiarar og sikre at maubere-kulturen overlever.

sammen med andre grupper. Den nye fronten styrket sin stilling og ble mer kjent internasjonalt da indonesiske okkupasjonsstyrker den 12. november 1991 gjorde seg skyldig i en massakre i Dili der minst 50 (trolig 140-200) mennesker ble drept. Soldater skjøt mot en demonstrasjon i anledning begravelsen av en aktivist som var blitt skutt inne i en kirke to uker før. I dagene etter skjedde en rekke "forsvinninger". Massakren førte til sterke internasjonale fordømmelser av Indonesia og kritiske rapporter fra Amnesty International. Noen av de skyldige ble trukket til ansvar i Indonesia, men fikk bare korte fengselsstraffer.

I desember 1992 greide den indonesiske hæren å ta Gusmão til fange. Han ble dømt til fengsel på livstid. At han ikke ble myrdet eller dømt til døden, og

at Suharto satte ned straffen til 20 år på den indonesiske nasjonaldagen i 1993, viser at Indonesia måtte ta hensyn til opinionen. I 1994 og 1995 demonstrerte østtimoresiske studenter i Jakarta, tildels sammen med indonesiske demokrati-aktivister. Siden 1993 har den sterkt svekkede geriljabevegelsen stått under ledelse av Konis Santana.

HVORFOR ER IKKE ØST-TIMOR INDONESISK?

Nasjonalbevegelsen på Øst-Timor ønsker å understreke alt som skiller maubere-folket (se boks) fra folkene i Indonesia, men egentlig er det ikke sterke etniske eller religiøse grunner til at Øst-Timor skal være en nasjon for seg selv. Både Indonesia og Øst-Timor inneholder mange ulike etniske grupper. Kristendommen står sterkt på Øst-Timor, men det gjør den også i deler av Indonesia, og kristendommen er anerkjent som en av Indonesias offisielle religioner.

Grunnen til at Øst-Timor skiller seg ut, er **fortiden som portugisisk** – og ikke nederlandsk - koloni. Indonesia er en flerkulturell nasjon som bygger mye av sin identitet på historien om frigjøring fra Nederland. Den nasjonale samlings-tanken bygger særlig på

- nasjonalhelten Sukarnos pancasila-tale i juli 1945,
- uavhengighetserklæringen den 17. august 1945
- den indonesiske hærens kamp mot nederlenderne fra 1945 til 1949.

Indonesiske skolebarn lærer enda mer om disse begivenhetene enn nordmenn lærer om 17. mai, 7. juni og 9. april. Men dette har ikke østtimoreserne noen del i. **Som portugisiske undersåtter sto de utenfor Indonesias frigjøringskamp.** Isteden har maubere-folket skapt sine **egne nasjonale symboler**. For dem er Xanana folkehelten, og de store minnedagene er

- 28. november (da Øst-Timor erklærte sin uavhengighet)
- 12. november (massakren i Dili).

Indoneserne har selv problemer med å se østtimoreserne som egne landsmenn. På indonesisk kalles maubere-folket for "anti-integrasi" og blir sett på som utakknemlig: "Se på alt vi har gjort for dere! Burde dere ikke vise litt takknemlighet?" Slik pleide nederlenderne å snakke om indoneserne. Forholdet mellom Øst-Timor og Indonesia ligner mer og mer på det gamle koloniforholdet mellom Indonesia og Nederland.

DET INTERNASJONALE SAMFUNNET OG ØST-TIMOR

FN **fordømte** den indonesiske invasjonen i 1975 og **krevde** i en rekke resolusjoner at okkupasjonsstyrkene skulle trekkes tilbake. FN har verken anerkjent Øst-Timors uavhengighet eller den indo-

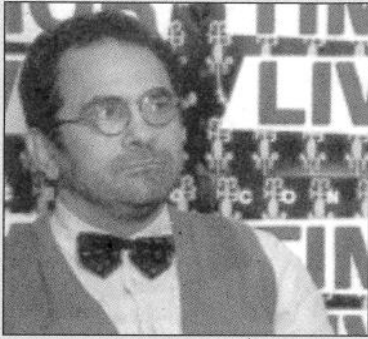
nesiske okkupasjonen. FN anser derfor at Portugal fortsatt er administrasjonsmakt for Øst-Timor. Avkoloniseringsprosessen ble avbrutt av den indonesiske innmarsjen. Til tross for FNs klare fordømmelser har de fleste stormakter gått stille i dørene når det gjelder Indonesias okkupasjon av Øst-Timor. Det gjelder også mange små land, slik som Norge.

Hvorfor førte ikke invasjonen og annekseringen i 1975-76 til sterkere reaksjoner?

- Den viktigste grunnen var lenge den kalde krigen. Vestmaktene ønsket ikke enda et radikalt regime i Asia etter at Kambodsja, Sør-Vietnam og Laos hadde fått kommunistisk styre i 1975. To streder nord for Timor var dessuten av strategisk betydning for skips- og ubåttrafikk slik at det var viktig å unngå enhver mulighet for sovjetisk nærvær.
- En annen grunn er Indonesias økonomiske betydning. Landet har store olje- og gassressurser, og med dets store befolkning (190 millioner i 1994) og raske økonomiske vekst (6% årlig 1985-94) utgjør det et viktig marked for industrivarer. Få industriland ønsker å stille seg utenfor konkurransen om det indonesiske markedet.

FAKTA OM AUST-TIMOR

- Hovudstad: Dili
- Befolkning: 821 000 (1994), deriblant om lag 100 000 innvandrere fra Indonesia.
- Areal: 14 870 km² (omfattar lomma Oécusse på nordkysten av Vest-Timor)
- Språk: **Tetun** (eller tetum) er språket til frigjøringsrørsla. Det blei langt på veg nasjonalspråk da den katolske kyrkja tok til å bruke det i 1981. Fram til 1990 var all undervisning i skolane på indonesisk, men da blei tetun godkjend som undervisningsspråk i grunnskolen. Mange snakkar portugisisk.
- Folkegrupper: "Maubere" er blitt ei etnisk-kulturell nemning på heile det austtimoresiske folket. Ordet kjem frå språket til den største folkegruppa. Dei fleste folkegruppene tilhører den malayiske språkfamilien. Det gjeld også for Indonesia (men ikkje Vest-Irian).
- Nasjonaldag: 28. november. (Indonesias nasjonaldag er 17. august, og Indonesia ønsker at austtimoresarane skal hugse 17. juli, dagen da dei blei ein indonesisk provins.)
- Eksportvarer: kaffe, kopra, palmeolje, ris, voks, skinn; i framtida olje.
- Militærvesen: Ein liten geriljastyrke (Falintil) kjempar mot om lag 10 000 indonesiske soldatar.

JOSÉ RAMOS-HORTA

Den andre fredsprisvinnaren, José Ramos-Horta (1949 -) blei journalist etter endt utdanning i Dili. Portugisarane forviste han i eitt år til Mosambik fordi han kritiserte koloniregimet. Etter at han vende tilbake, blei Ramos-Horta utanriksminister i den regjeringa som blei oppretta kort før sjølvstendeerklæringa den 28. november 1975. Noen dagar før Indonesias invasjon i desember flaug han til Australia for å tale Aust-Timors sak og har seinare vigg sitt liv til å vinne internasjonal støtte for Aust-Timor. I dag fungerer Ramos-Horta som særleg representant for maubere-folkets nasjonalråd (CNRM). På vegner av nasjonalrådet la han i 1992 fram ein fredsplan som inneber ein overgangsfase på opp til tolv år før Aust-Timor får avgjøre framtida si i ei folkeavstemming.

- En tredje grunn er at Indonesia er en regional stormakt som har sekretariatsfunksjon i den sørøstasiatiske samarbeidsorganisasjonen ASEAN. Å fornærme Indonesia kan lett føre til konflikt også med andre land i regionen.

Den kalde krigen er over, men de to siste grunnene er blitt enda viktigere enn før. Samtidig har det kommet til et markant skifte i det internasjonale samfunnets holdning. Under den kalde krigen fikk Øst-Timor støtte fra de kommunistiske landene (og Portugal), mens de vestlige landene stort sett stemte imot eller avholdt seg fra å stemme når FN's hovedforsamling vedtok resolusjoner mot Indonesia. Siden har dette snudd.

Nå får Indonesia og Suharto-regimet der støtte til sin okkupasjon fra de fleste asiatiske land, også det kommunistiske Kina og Vietnam. Men til gjengjeld har vestlig opinion begynt å engasjere seg for Øst-Timor. Alt i 1988 fikk Portugal med seg EU på å ta avstand fra den indonesiske okkupasjonen, og i USA og Storbritannia er det vokst fram en sterk opinion som krever slutt på våpensalg til Indonesia.

Australia står i en særstilling fordi forholdet til Indonesia er så avgjørende for landets sikkerhet og fordi Australia er

sterkt interessert i å drive oljeboring i Timorhavet. Australia godtok derfor tidlig den indonesiske okkupasjonen og anerkjente Indonesias suverenitet over Øst-Timor allerede i 1979. Australia har i de siste årene gitt u-hjelp direkte til Øst-Timor i samarbeid med indonesiske myndigheter, og den australske regjeringen tar sikte på å åpne et konsulat i Dili. Samtidig har Australia oppfordret Indonesia til å redusere det militære nærværet i Øst-Timor og gi lokalbefolkningen bedre vilkår for økonomisk virksomhet. Dette kan ha bidratt til å avskaffe det indonesiske monopolet på kaffeeksport slik at produsentene får bedre betalt.

HVORFOR TVIHOLDER INDONESIA PÅ ØST-TIMOR?

Hvis vi ser bort fra oljeressursene i havet, er Øst-Timor et **fattig** land. Okkupasjonen av Øst-Timor har vært **kostbar** for Indonesia, både menneskelig, økonomisk og diplomatisk. Flere tusen indonesiske soldater har mistet livet. Økonomisk har nok kaffeeksporten gitt gode inntekter til de indoneserne som har hatt monopol på den, men disse inntektene står ikke i noe forhold til alle utgiftene med å holde Øst-Timor okkupert. Resolusjonene mot Indonesia i FN's hovedforsamling har svekket Indonesias innflytelse både i FN og i den alliansefrie bevegelsen, der Mosambik og Guinea-Bissau har holdt Øst-Timor-saken varm.

Hvorfor har Indonesia likevel holdt på Øst-Timor?

- I begynnelsen var **kommunistfrykten** avgjørende. Den kommunistiske massebevegelsen i Indonesia ble undertrykt i 1965-66, i en av 1900-tallets aller verste massakrer. Suharto-regimet oppsto gjennom denne undertrykkelsen. I 1974 reiste det seg en ny protestbevegelse med omfattende uroligheter i Jakarta. Suharto fryktet at et sosialistisk Øst-Timor kunne stimulere protestbevegelser i Indonesia. Denne frykten var en viktig grunn til invasjonen i 1975. Suharto snakker fortsatt om kommunistfaren, men nå tar få ham alvorlig.
- I dag frykter Indonesia at et selvstendig Øst-Timor kan bli et **brohode** for australsk og vestlig innflytelse. Australia har forsøkt å fjerne denne frykten ved å støtte integrasjonen av Øst-Timor i Indonesia og ved å undertegne en sikkerhetspakt med Indonesia (1995), men uansett vil et selvstendig, katolsk Øst-Timor kunne bidra til å øke Australias og USAs spillerom i asiatisk politikk. Mange østtimoresere er i eksil i Australia.
- Under havbunnen mellom Øst-Timor og Australia finnes det trolig store mengder olje og gass som kan gi Australia og Indonesia betydelige inntekter. De to statene er ikke blitt enige om grensene for sine territorialfar-

JOSÉ ALEXANDRE "XANANA" GUSMÃO

José Alexandre "Xanana" Gusmão (1949 -) blei utdannet på ein skole driven av jesuittar og skreiv lyrikk i ungdommen. I 1974-75 slutta han seg til Fretilin der han dreiv med informasjonsarbeid og blei vald inn i sentralkomiteen. Ved den indonesiske invasjonen fekk han ansvar for ei geriljagruppe i den austlegaste delen av øya. Eit par år etter dei harde tilbakeslaga i 1978-79 blei Gusmão leiart for Fretilin og øvstkommanderende for hæren. I 1983 forhandla han med den indonesiske hæren, og da indonesarane braut forhandlingane, førte han kampen vidare. I 1986 blei Xanana leiart for maubere-folkets nye nasjonalråd (CNRM), men to år seinare blei han tatt til fange av indonesarane. I mai 1993 blei han dømd til fengsel på livstid, men fekk seinare straffen nedsett til 20 år. Da José Ramos-Horta, nasjonalrådets særlege representant i utlandet, fekk vite at han sjølv og biskop Belo var tildelt Nobels fredspris, uttalte Ramos-Horta at Belo fortente den meir enn han, men at prisen aller helst skulle gått til Xanana Gusmão, "ein helt som fortener den meir enn noen av oss".

vann i "Timor-hullet", men inngikk en avtale i 1989 om en felles utviklings

TO KORTVERSJONAR AV KONFLIKTEN PÅ AUST-TIMOR

- **Indonesias versjon:** "Ein bør hugse at etter dei tidlegare portugisiske kolonistyrsmaktenes uansvarlege oppgiving av Aust-Timor i august 1975, har Aust-Timors folk rettmessig utøvd sin rett til sjølvbestemming og avkolonisering. Det har det gjort ved å velje sjølvstende gjennom integrasjon med Indonesia..." (I ei fråsegn det indonesiske utanriksdepartementet kom med i august 1993.)
- **Xanana Gusmãos tilbod:** "Kven er redd for ei folkeavstemming? Kvi for dei rede for ei folkeavstemming? Eg er ikkje redd for ei folkeavstemming. Og om det skulle skje, under internasjonal overvaking, at maubere-folket vel integrasjon, da vil eg oppmode mine kampfeller til å leggje ned våpna, og eg vil tilby hovudet mitt slik at det kan bli hogd av offentlig." (Frå Xanana Gusmãos forsvarstale, som han skreiv i fengsel i mars 1993, men ikkje fekk framføre i retten. Teksten blei smugla ut etterpå.)

GRUNNGIVINGA TIL NOBELKOMITEEN

"Den Norske Nobelkomité har bestemt at Nobels fredspris for 1996 skal tildeles, i to like store delar, Carlos Felipe Ximenes Belo og José Ramos-Horta for innsatsen deira for ei rettferdig og fredeleg løysing på konflikten i Aust-Timor

I 1975 tok Indonesia kontrollen over Aust-Timor og starta ei systematisk undertrykking av befolkninga. I åra som følgde, er det rekna med at ein tredel av befolkninga i Aust-Timor mista livet på grunn av svolt, epidemiar, krig og terror.

Carlos Belo har som biskop i Aust-Timor stått som den fremste representanten for befolkninga i Aust-Timor. Med fare for eige liv har han søkt å trygge befolkninga mot overgrep frå maktthavarane. I sitt strev etter å skape ei rettferdig ordning basert på folkets sjølvråderett har han vore ein konsekvent talsmann for ikkje-vald og dialog med dei indonesiske styresmakterne. Ramos-Horta har frå 1975 vore den leiande talsmannen internasjonalt for Aust-Timors sak. I den seinaste tida har han gjort ein stor innsats blant anna gjennom "forsoningssamtalene" og ved å arbeide fram ein fredsplan for området. Ved tildelinga av årets fredspris til Belo og Ramos-Horta ønsker Den Norske Nobelkomité å heidle ein langvarig og sjølvoppofrande innsats for ei lita befolkningsgruppe mot undertrykking. Nobelkomiteen håper at tildelinga vil fremme arbeidet for å finne ei diplomatisk løysing på konflikten i Aust-Timor basert på befolkningas sjølvråderett."

- sone der de deler skatten på oljeutvinning likt seg imellom. Portugal protesterte og brakte saken inn for den internasjonale domstolen i Haag, men i juni 1995 avviste domstolen å behandle saken. (Domstolen behandler bare saker mellom stater som er villige til å rette seg etter en dom, og Indonesia anerkjenner ikke dens domsrett.) De første drivverdige funn av olje og gass i Timor-hullet er allerede gjort. Hvis Øst-Timor blir selvstendig, vil Indonesia miste retten til inntektene. De vil da måtte deles mellom Øst-Timor og Australia.
- Hvis Øst-Timor får sin selvstendighet, kan det stimulere løsrivelsesbevegelsene i to indonesiske provinser som også har store olje-, gass- og mineralressurser: Aceh på nordspissen av Sumatra, og Vest-Irian (den vestlige halvdel av det tidligere Ny Guinea). Suharto-regimet frykter utvilsomt en slik utvikling, men det er vik-

tig å merke seg at Øst-Timor skiller seg fra Indonesias 26 provinser. De har alle en fortid under Nederland og en felles historie om opprør og frigjøring fra kolonialismen. Suharto la selv vekt på dette i 1992 da han uttalte at Indonesia ikke hadde ønsket å overta Øst-Timor, men hadde gjort det på oppfordring fra dem som fryktet et kommunistisk regime. Økonomisk er dessuten Øst-Timor en byrde, la han til. Slike uttalelser åpner muligheten for at Indonesia kan moderere seg og inngå forhandlinger med rettmessige representanter for Øst-Timor. Men Suharto har for vane å komme med motstridende signaler og har ofte uttalt seg i motsatt retning.- Indonesia har dessuten satset store ressurser og mye prestisje på å integrere Øst-Timor. Å gi opp vil være et stort prestisjenederlag, ikke minst for dem innenfor den indonesiske hæren som har viet sin yrkeskarriere til å tvinge under seg den 27. provinsen.

BLIR ØST-TIMOR SELVSTENDIG?

Mulighetene er større enn før. Kommunistfrykten spiller nå liten rolle. Indonesisk politikk er i endring, og det er mulig at Suharto ikke vil søke gjenvalg som president i 1998. Øst-Timor har fått et samlet nasjonalt råd med moderate ledere som er villige til å godta en langvarig overgangsordning. Samtaler er i gang i FN-regi. Likevel er det usannsynlig at Indonesia vil gjøre innrømmelser hvis ikke landet utsettes for et sterkt internasjonalt press.

Det er ikke noe som tyder på at maubere-folket er villig til å bli indonesisk. Dermed foreligger det i hovedsak to muligheter. Den første er at Indonesia fortsetter undertrykkelsen og forsterker den indonesiske innvandringen til Øst-Timor slik at maubere-folket kommer i mindretall i sitt eget land. Det vil skape en varig tragedie. Den andre muligheten er forhandlinger som fører fram til en avtale om autonomi innenfor Indonesia. Det vil nasjonalbevegelsen være tilfreds med i en overgangsperiode, og da kan det skapes et frivillig økonomisk samarbeid. Men blir først Øst-Timor et autonomt område med rett til selvbestemmelse, er det sannsynlig at befolkningen etter en overgangsperiode vil bestemme seg for full selvstendighet.

Se også HHD 1990-1991:23 og HHD 1993-1994:22

*Vi ønsker lesarane
ein hyggeleg jul og
eit riktig
godt nytt år!*

GODE KJELDER TIL STOFF OM AUST-TIMOR

Nyare litteratur

- Amnesty International (1994) *Power and Impunity: Human Rights under the New Order*, London.
- Brown, Colin & Robert Cribb (1995) *Modern Indonesia: A history since 1945*, Longman, London.
- Carey, Peter & G. Cater Bentley (red.) (1995) *East Timor at the crossroads: the forging of a nation*, Cassell, London.
- Saldanha, João Mariano de Sousa, *The East Timor Project, Vol. 1: Essays on the political economy of East Timor*, Monograph Series No. 3/95, Centre for Southeast Asian Studies, Northern Territory University, Darwin.
- Schwarz, Adam (1994) *A nation in waiting: Indonesia in the 1990s*, Sydney, Allen & Unwin.
- Taylor, John G. (1991) *Indonesia's Forgotten War - The Hidden History of East Timor*, Zed Books, London.
- Vikør, Lars S. (1994) *Aust-Timor: Ein nasjon under jernhælen*, Cappelen, Oslo.

Tre heimesider med god informasjon om Aust-Timor:

<http://www.uc.pt/Timor/atop.html>
(University of Coimbra i Portugal)
<http://www.library.wisc.edu/guides/SEAsia/timor01.htm#general>
(University of Wisconsin i Madison, USA)
<http://www.nupi.no/pub/hhd/hhdliste.htm#Årgang3>

ARBEIDSOPPGÅVER

1. Kva meiner ein med
■ Fretilin?
■ Den demokratiske republikken Aust-Timor?
2. Kva er den historiske bakgrunnen for konflikten på Aust-Timor?
3. Kva for ei linje overfor okkupertantare representerer dei to fredsprisvinnarane?
4. Korleis og korfor har det funne stad ein snuoperasjon i det internasjonale samfunnets holdning til konflikten på Aust-Timor dei siste åra?
5. Gjør greie for korfor Indonesia sett så mye inn på å halde Aust-Timor.
6. Drøft påstanden: "Indonesias okkupasjon av Aust-Timor og regimets harde undertrykking av opposisjonelle i eige land må møtast med harde sanksjonar frå det internasjonale samfunnet."

Stein Tønnesson er forskar ved Nordisk Institutt for Asiastudier i København, med ansvar for Sørøst-Asia.